

Poznań, dnia 20 grudnia 2017r.

Opinia zespołu roboczego w składzie

Czesław Przybyła - przewodniczący,

Janina Borysiak, Janina Zbierska, Roman Jaszczak, Jan Przybyłek, Tadeusz Mizera,

Mariola Górniak, Hanna Grunt, Witold Kamiński, Janusz Łakomiec, Roman Bednarek

dla Regionalnej Komisji Ochrony Środowiska przy RDOŚ w Poznaniu

dotycząca:

„RAPORTU ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO

EKSPLLOATACJI ZŁOŻA KRUSZYWA NATURALNEGO JARACZ MD

ORAZ URUCHOMIENIA INSTALACJI DO PRZEROBU

WYDOBYWANEJ KOPALINY”

opracowanego w 2017 roku przez zespół autorski: Daniel Danielewski (kier. zespołu),

Karol Amarowicz, Monika Frankiewicz, Michał Szwedziak

1. Lokalizacja przedsięwzięcia i uwarunkowania terenowe

Wydzielone złoża kruszywa naturalnego JARACZ MD o pow. 8,7651 ha znajduje się na działce nr 217/2 obręb Jaracz, w gminie Rogoźno, w powiecie obornickim. Wyżej wymieniona działka położona jest w dolinie Wełny (ok. 83 m od koryta rzeki), w bliskim sąsiedztwie ujściowego odcinka rzeki Flinty (ok. 100 m od rzeki), będącej prawobrzeżnym dopływem Wełny. Jest to teren o dużych walorach przyrodniczych, bogatej bioróżnorodności i urozmaiconym krajobrazie, objęty różnymi formami ochrony, tj.: Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Wełny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka; Obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 Puszcza Notecka PLB300015; Specjalny obszar ochrony Natura 2000 Dolina Wełny PLH300043 - będący obszarem mającym znaczenie dla Wspólnoty; Korytarz ekologiczny Puszcza Notecka - Puszcza Zielonka GKPnC-7E. Na terenie planowanego przedsięwzięcia JARACZ MD rozwija się intensywny ruch turystyczny, a w bliskim sąsiedztwie funkcjonuje kilka ośrodków o charakterze rekreacyjno-turystycznym i odbywają się imprezy rekreacyjne i kulturalne.

2. Ocena przeprowadzonych badań geologicznych

Złoże kruszywa JARACZ MD zajmuje powierzchnię 2,675 ha w widłach rzeki Wełny i rzeki Flinty na terenie obszaru NATURA 2000, w Puszczy Noteckiej. Położenie przedmiotowego terenu w odcinku ujściowym rzeki Flinty do Wełny na gruntach wsi Jaracz czyni ten fragment przyrody nieożywionej (hydrografia, hydrologia, geologia i hydrogeologia tarasów rzecznych, krajobraz) i ożywionej (różnorodność biologiczna, miejsce schronienia i rozwoju licznych gatunków zwierząt, w tym ptaków) obszarem unikatowym. Świadczy o tym także intensywny ruch turystyczny pieszy, rowerowy i wodny (spływy kajakowe). W bliskim sąsiedztwie od złoży tj. w promieniu 400 metrów, zlokalizowane są cztery ośrodki o charakterze turystyczno-rekreacyjnym, które rocznie odwiedza kilka tysięcy osób. Komunikację lokalną zapewnia nieutwardzona droga biegnąca przez dwa sąsiadujące ze sobą mosty na Wełnie i Flincie z nośnością zaledwie do 10 ton.

Planowane wyrobisko górnicze jest położone w odległościach: w kierunku południowym o 75 metrów od linii brzegowej Wełny, w kierunku zachodnim 150 metrów od Flinty i w kierunku wschodnim 180 metrów od koryta Starej Flinty. Planowane wyrobisko ma mieć głębokość do 14 metrów. Kopalinę w postaci piasków i żwirów rzecznych udokumentowano w kategorii C1 wg stanu na dzień 31 grudzień 2016 roku w ilości 1170,36 tys. ton. Zasadnicza część złoży znajduje się poniżej zwierciadła wody gruntowej, które zalega na głębokości 1,1-2,6 m p.p.t. Głębokość spągu złoży określono w przedziale od 5 do 14,5 m p.p.t. Natomiast miąższość złoży oszacowano na 4,8-14,3 m, co stanowi średnio 7,63 m. Litologię skał otaczających złoże stanowią gliny piaszczyste i piaski ze żwirem.

Podstawą udokumentowania złoży są wyniki 9 wierceń o głębokości od 7 do 15 metrów, wykonanych w ciągu jednego dnia, 15 października 2016 roku, w łącznym metrażu 88 mb w nieregularnej siatce w granicach obrysu wyznaczającego złoże. W dokumentacji geologicznej nie przedstawiono żadnych wierceń i badań w otoczeniu dokumentowanego złoży kruszywa. Niezwykle skromne rozpoznanie geologiczne przeniesiono do „*Raportu oddziaływania ...*”, nie przedstawiając żadnych materialnych danych odnoszących się do środowiska gruntowo-wodnego całego systemu geologiczno-hydrologicznego ukształtowanego w widłach rzeki Wełny i Flinty.

Dokumentacja geologiczna złoży kruszywa naturalnego JARACZ MD w kategorii C1 (upr. geolog. inż. Daniel Danielewski, Poznań 2016) składa się z 24 stron tekstu, 6 załączników graficznych, 7 tabel z wynikami obliczeń złoży. Prace dokumentacyjne

polegały na zestawieniu wyników uzyskanych z 9 wierceń oraz badań laboratoryjnych próbek gruntów pobranych z wykonanych wierceń.

3. Uwagi merytoryczne do sporządzonej dokumentacji geologicznej

Rozpoznanie złoża przy zarysowanej zmienności jego miąższości i powierzchni spągowej jest niedostateczne. Nie wykreślono mapy powierzchni spągowej złoża (warstwy wodonośnej poziomu wód gruntowych). Nie przedstawiono wykresów ze sporządzonych analiz uziarnienia osadów. Nie wyznaczono wielkości współczynnika filtracji tych osadów wodonośnych oraz ich współczynnika porowatości (odsączalności efektywnej).

Sporządzone dwa przekroje geologiczne ograniczono wyłącznie do granic wyznaczonego złoża JARACZ MD, pomijając ich powiązanie z korytami rzecznyymi Flinty i Wełny oraz wyrobiskiem poeksploatacyjnym Jaracz II. Nie wykonano żadnych badań fizyczno-chemicznych wód podziemnych oraz wód powierzchniowych z sąsiedniego wyrobiska Jaracz II, wypełnionego wodą z zasilania gruntowego. Nie przedstawiono mapy hydroizohips dla dokumentowanego rejonu złoża oraz nie podano zakresu spodziewanej zmienności stanów wód w nawiązaniu do sytuacji pobliskich cieków oraz zalanego wyrobiska po złożu Jaracz II.

Wszystkie te podstawowe braki zdecydowały, że w opracowanym w następnej kolejności **„Raporcie oddziaływania na środowisko eksploatacji złoża kruszywa naturalnego JARACZ MD oraz uruchomienia instalacji do przerobu wydobywanej kopaliny”** (inż. Daniel Danielewski z zespołem autorskim, Poznań 2017) zabrakło podstawowej charakterystyki i parametrów do przedstawienia usytuowania złoża JARACZ MD w odniesieniu do systemu geologiczno-hydrologicznego ukształtowanego na ujściowym międzyrzeczu Wełny i Flinty. Powtórzono w *Raporcie* załączniki szczegółowe z *Dokumentacji geologicznej* - załącznik 19.1 to załącznik nr 1 z dokumentacji, załącznik 19.7 to załącznik 3 z dokumentacji, w załączniku 19.6 przeniesiono lokalne przekroje geologiczne w granicach złoża JARACZ MD z załącznika nr 4 z dokumentacji, bez próby odniesienia struktury złoża do systemu ujściowego międzyrzecza Flinty i Wełny. W tej sytuacji nie spełniają oczekiwań merytorycznych wycinki map tematycznych w skali 1: 50 000 podane w załącznikach *„Raportu ...”* jak mapa sozologiczna (zał. 19.4), podziału na JCWPd oraz GZWP (zał. 19.3), obszarów chronionych (zał. 19.4), mapa geologiczna (zał. 19.5), bowiem przy braku szczegółowej charakterystyki środowiska gruntowo-wodnego międzyrzecza Wełny i Flinty wszelkie uogólnienia w nawiązaniu do tych poglądowych map są utrudnione.

Całkowicie pominięto historię i dane z rozpoznania i eksploatacji złóż kruszywa Jaracz i Jaracz II, po których pozostały na terenie międzyrzecza Wełny i flinty zawodnione wyrobiska wypełnione wodą gruntową. Koncesja dla złoża Jaracz została wygaszona 15 stycznia 2003 r. a dla złoża Jaracz II 23 listopada 2014 r. (odpowiednio decyzje: nr SR-W-2 74121-38/02 oraz nr DSR-1 7422.89.2014 w dokumentach Wielkopolskiego Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu).

Brak opisu warunków w jakich przebiegała eksploatacja tych złóż oraz na jakie napotkano trudności. Nie zastosowano w „*Raporcie...*” metody analogii do tych obiektów odkrywkowej eksploatacji górniczej. Nie wykorzystano rozpoznania wiertniczego, zawartego w dokumentach geologicznych złóż Jaracz i Jaracz II oraz innych opracowaniach specjalistycznych z lat 1998-2004, zgromadzonych m. in. w archiwum Wielkopolskiego Urzędu Marszałkowskiego. Nie sporządzono map szczegółowych dla obszaru międzywala w widłach Wełny i Flinty, w tym: mapy geomorfologicznej (ochrona krajobrazu), mapy spągu osadów piaszczysto-żwirowych (seria złożowa - pierwszy użytkowy poziom wodonośny w kontakcie z siecią hydrograficzną), mapy hydroizohips z kierunkami i spadkami hydraulicznymi przepływu wód podziemnych na tle sieci hydrograficznej i zatopionych wyrobisk po eksploatacji kruszywa, a także mapy parametrów filtracyjnych osadów wodonośnych (m.in. złoża kruszywa) i mapy hydroizobat. Brak szczegółowych systemowych (a nie wycinkowych) przekrojów geologiczno-hydrogeologicznych dla określenia charakteru związków wód podziemnych i wód powierzchniowych (głębokość wcięć koryt rzecznych, głębokość wyrobisk górniczych). Brak obliczeń bilansu wód podziemnych dla międzyrzecza w widłach Wełny i Flinty oraz zakresu jego zmienności sezonowej w okresach ekstremalnych (długotrwałe susze, wezbrania powodziowe) oraz aktualnego stanu jakości wód podziemnych. Dopiero po przedstawieniu wyszczególnionych powyżej szczegółowych danych możliwe byłoby przystąpienie do wiarygodnej oceny oddziaływania na środowisko gruntowo-wodne wielkoprzestrzennej odkrywkowej eksploatacji górniczej na złożu kruszywa JARACZ MD oraz zastosowanej na tym złożu instalacji do przerobu wydobywanej kopaliny oraz odniesienie się do tematycznych map poglądowych w skali 1:50 000.

4. Planowane przedsięwzięcie w świetle zapisów planistycznych

Planowana inwestycja jest niezgodna z kierunkami zagospodarowania i funkcjami tego obszaru zapisanymi w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy

Rogoźno (2009), w którym tę część obszaru gminy zakwalifikowano do strefy przyrodniczo-funkcjonalnej A - jako *„rejon leśno-rekreacyjny, zbieżny z Obszarem Chronionego Krajobrazu Doliny Wełny i Rynny Gołaniecko-Wągrowieckiej, zajęty przez duże zwarte kompleksy leśne, powierzchnie łąkowe i wodne – predysponowany do gospodarki leśnej i lokalnie rolnej oraz umiarkowanego rozwoju turystyki i rekreacji”*. Dokładniej, obszar na którym ma być zlokalizowana planowana inwestycja, należy do subregionu A1 - tj. *„subregion leśno-łąkowy dolnej Wełny, zajmujący dno doliny i przylegające rozległe kompleksy leśne - wskazany do ochrony, przydatny do gospodarki leśnej oraz umiarkowanego rozwoju turystyki i rekreacji (głównie agroturystyki), lokalnie z możliwością trwałego zainwestowania, opartego na adaptacji niektórych istniejących obiektów”*. Nie przewiduje się w Studium na tym obszarze możliwości intensywnej działalności gospodarczej, w tym wydobywania kopalin. Zgodnie z art. 7 i 8 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku Prawo geologiczne i górnicze *„Podejmowanie i wykonywanie działalności określonej ustawą (m.in. uzyskanie koncesji na wydobywanie kopaliny ze złoża) jest dozwolone tylko wówczas, jeżeli nie naruszy ona przeznaczenia nieruchomości określonego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w odrębnych przepisach”*. *W przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podejmowanie i wykonywanie działalności określonej ustawą jest dopuszczalne tylko wówczas, jeżeli nie naruszy ona sposobu wykorzystywania nieruchomości ustalonego w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w odrębnych przepisach”*. Ewentualne wydobywanie kopaliny ze złoża Jaracz MD jest w sprzeczności z ustaleniami kierunków studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rogoźno i nie może być podjęte.

5. Oddziaływanie planowanej inwestycji na tereny przyległe

W raporcie skupiono się głównie na ocenie oddziaływania samej eksploatacji kruszywa oraz jego przerobu realizowanych na działce stanowiącej własność inwestora i w odniesieniu do hałasu i zanieczyszczenia powietrza wykazano, że to oddziaływanie nie wykroczy poza granice przedsięwzięcia. W ocenie tej uwzględniono również transport kruszywa w planowanych granicach eksploatowanego złoża. Natomiast **pominięto zupełnie transport kruszywa poza teren kopalni, a jest to działanie nierozzerwalnie związane z planowanym uruchomieniem eksploatacji kruszywa**. Transport ten, na odcinku od kopalni kruszywa do drogi asfaltowej (przez ok. 2 km) ma się odbywać przez tereny chronione, leśne, turystyczno-

rekreacyjne i zabudowane, wąskimi drogami lokalnymi, nie przystosowanymi do ruchu dużych pojazdów ciężarowych. To właśnie ten element związany z planowaną inwestycją może przyczynić się do największych szkód w przyrodzie, spowodować znaczące uciążliwości dla ludzi i doprowadzić do dewastacji krajobrazu. Potwierdzają to liczne protesty zgłoszone w tej sprawie przez okolicznych mieszkańców, stowarzyszenia oraz przedstawicielskie organy samorządowe. **Jedynie uwzględnienie oddziaływania skumulowanego z wyeksploatowanymi sąsiednimi złożami oraz transportem poza kopalnią dojeżdżających ciężarówek oraz wyjeżdżających z urobkiem dałoby realną ocenę wpływu eksploatacji złoża Jaracz MD na środowisko i zdrowie ludzi.**

6. Ocena elementów przyrodniczych

Charakterystykę elementów przyrodniczych i obszarów chronionych wykonano głównie na podstawie ogólnie dostępnych opisów środowiska przyrodniczego gminy Rogoźno oraz występujących tam obszarów chronionych. Na potrzeby opracowania raportu wykonano jedynie „wizję terenową na początku listopada 2016 roku, obejmującą obszar złoża oraz jego najbliższe sąsiedztwo”. Podczas wizji dokonano spisu gatunków występujących na złożu oraz rozpoznanie. Wizja terenowa została wykonana po zakończeniu wegetacji roślin oraz poza okresem lęgów i żerowania zwierząt i przelotów ptaków. **Taki termin i sposób rozpoznania elementów przyrodniczych należy uznać za błędny i niewystarczający dla dokonania oceny stanu flory i fauny oraz siedlisk przyrodniczych, a także oceny skutków oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko przyrodnicze.** Dlatego konkluzję sformułowaną na str. 47 Raportu, że *„planowana eksploatacja złoża JARACZ MD na przewidywanej powierzchni nie będzie miała znaczącego negatywnego wpływu na świat roślinny i zwierzęcy...”* należy uznać za nieuzasadnioną i nieudokumentowaną. Potwierdzają to również dane i informacje przedstawione w licznych protestach mieszkańców, stowarzyszeń i przedstawicieli samorządów lokalnych złożonych w tej sprawie.

Odkrywka Jaracz II, od wschodu przylegająca do planowanej kopalni kruszywa JARACZ MD, jednoznacznie pokazała, że nastąpiła bardzo duża zmiana w stosunkach wodnych w obrębie obszaru poeksploatacyjnego i w otoczeniu (wizja lokalna eksperta w dniu 23.09.2017 r.), której wyrazem jest choćby powstanie zbiornika wodnego o powierzchni 6,7 ha (obliczonej na podstawie www.geoportal.gov.pl). Podobnych zmian można się więc spodziewać w wyniku eksploatacji złoża JARACZ MD. Przy czym należy dodać, że negatywnymi oddziaływaniami na pewno zostaną też objęte wszystkie abiotyczne i biotyczne

struktury krajobrazu, znajdujące się w rejonie infrastruktury drogowej, która na etapie eksploatacji i rekultywacji terenu kopalni będzie używana przez transport samochodowy generowany przez kopalnię. W opiniowanym raporcie, na stronie 93, padło stwierdzenie „Z dokonanej w niniejszym opracowaniu analizy i oceny wynika, że projektowane przedsięwzięcie nie będzie wywierać bezpośredniego negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze ...”, chociaż w innym miejscu autorzy piszą: „etap rekultywacji powinien złagodzić skutki antropogenicznego przekształcenia terenu przywrócić mu jego funkcję przyrodniczą i użytkową”. Przytoczone stwierdzenie ze strony 93 nie zostało w żaden sposób udokumentowane przez autorów raportu. Raport nie zawiera bowiem żadnego oryginalnego materiału źródłowego i jego analizy, które pozwoliłyby podać taką konkluzję. Tak więc w części dotyczącej środowiska przyrodniczego, jego stanu materialnego i funkcjonowania, brakuje materiałów, które standardowo są przedmiotem analizy w raportach o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko.

Przedsięwzięcie w istotny sposób zmienia między innymi warunki gruntowo-wodne, a zatem przekształca zarówno stan, jak i funkcjonowanie abiotycznego podsystemu krajobrazu i związanego z nim podsystemu biotycznego. Brakuje szczegółowego opracowania, które pokazywałoby, w jakim kierunku i zakresie zmienia się wymienione warunki i krajobraz; oraz takiego opracowania, które wzięłoby między innymi pod uwagę skumulowane oddziaływanie zbiornika wodnego JARACZ MD i zbiornika wodnego Jaracz II. Terytorialny zasięg i charakter zmian w krajobrazie powinny być przedstawione na mapie, na podkładzie topograficznym w dużej skali, przynajmniej 1:10 000, z mapami tematycznymi w tejże samej skali lub większej. Mapa taka pokaże obszar, który obligatoryjnie powinien zostać oceniony pod kątem zmian w krajobrazie. Analiza taka jest obligatoryjnie konieczna w związku z usytuowaniem inwestycji: w Obszarze Chronionego Krajobrazu Dolina Wełny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka; w obszarze specjalnej ochrony ptaków europejskiej sieci Natura 2000 o nazwie Puszcza Notecka PLB300015; w specjalnym obszarze ochrony siedlisk N2000 o nazwie Dolina Wełny PLH300043; w korytarzu ekologicznym Puszcza Notecka – Puszcza Zielonka GKPnC-7E; a także w bezpośrednim kontakcie z trzema korytarzami ekologicznymi sieci hydrograficznej, a mianowicie z korytarzami ekologicznymi Wełny, Flinty i Starej Flinty. W bezpośrednim zasięgu rzeczywistego i potencjalnego wpływu inwestycji występują bardzo cenne kompleksy biocenotyczne o cennej bioróżnorodności, na które składają się naturalne i półnaturalne zbiorowiska roślinne, między innymi: leśne, zaroślowe, ziołoroślowe, bagienne i wodne, a także ziołoroślowo-łąkowe i łąkowe; jak również bogata fauna związana z wymienionymi

formacjami (analiza eksperta podczas wizji lokalnej w dniu 23.09.2017). Kompleksy te są wykształcone w granicach biochor kilku jednostek potencjalnej roślinności naturalnej. Są to między innymi kompleksy o wysokiej bioróżnorodności florystycznej, faunistycznej i biocenotycznej związane z terenami zalewowymi zaznaczonymi na „Mapie zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody, arkusz Rożnowo N-33-118-D-c-4, arkusz Lipa N-33-118-D-c-2” (oprac. 2013, Państwowy Instytut Badawczy, IMGW). Między korytem rzeki Flinty a terenem planowanej eksploatacji złoża JARACZ MD, na całej jej długości rozciąga się obszar zalewowy wód o prawdopodobieństwie $Q\ 1\%$, a głębokość wody na tym terenie (także prawobrzeżnej dolinie rzeki Flinty między korytem a granicą kompleksu leśnego) przy $Q\ 1\%$ mieści się w zakresie $0,5\ m < h \leq 2\ m$ (niewielka część = $h \leq 0,5\ m$). Tereny zalewowe występują także wzdłuż całego koryta Starej Flinty, lewobrzeżnego dopływu Flinty tuż przy północno-zachodniej granicy przedmiotowego przedsięwzięcia. Charakter roślinności rzeczywistej widać chociażby w teksturze i fototonie materiału teledetekcyjnego, zamieszczonego na stronie www.geoportal.gov.pl. Tak więc w raporcie analizą powinny być m. in. objęte tereny zalewowe w zasięgu rzeczywistego i potencjalnego wpływu inwestycji. Także tereny, które znajdują się w zasięgu infrastruktury komunikacyjnej, która będzie wykorzystywana przez transport samochodowy związany z obsługą kopalni. I tak w raporcie **powinna obligatoryjnie znaleźć się**, dla całego obszaru objętego przewidywanymi zmianami, następująca dokumentacja:

- **Inwentaryzacja:** flory, fauny, grzybów, roślinności rzeczywistej (naturalnej, seminaturalnej i synantropijnej), gatunków i siedlisk przyrodniczych Natura 2000 - w każdym przypadku z referencyjną listą stwierdzonych, analizowanych elementów biotycznych, a także z mapami pokazującymi lokalizację ważnych elementów biotycznych. W raporcie musi być przedstawiona charakterystyka obecnego stanu i funkcjonowania elementów biotycznych objętych inwentaryzacją, na tle uwarunkowań abiotycznych. Należy przedstawić też prognozę zmian co do kierunku i zakresu obecnego stanu i funkcjonowania elementów biotycznych objętych inwentaryzacją, adekwatnie do zmian w uwarunkowaniach abiotycznych, między innymi w warunkach gruntowo-wodnych. Szczególną uwagę należy zwrócić na proces synantropizacji wywołany eksploatacją złoża, w tym inwazyjne gatunki flory i fauny - obecny stan ich populacji i zagrożenia dla bioróżnorodności jakie stwarzają. Zgodnie z ustawowym wymogiem muszą być przedstawione wzajemne powiązania pomiędzy poszczególnymi geokomponentami krajobrazu - pomiędzy florą i fauną; a także pomiędzy florą i fauną a m.in.: geologią powierzchniową, geomorfologią, rzeźbą

terenu, topoklimatem, stosunkami hydrograficznymi i glebą. Są to podstawowe geokomponenty krajobrazu, które zostaną przekształcone w toku inwestycji, co wpłynie na strukturę flory i fauny oraz ich siedlisk, a także ich funkcjonowanie. Należy przedstawić bilans nieodwracalnych strat (dla wszystkich wariantów przedsięwzięcia), jakie zostaną poniesione przez wszystkie abiotyczne i biotyczne elementy środowiska przyrodniczego obszaru chronionego krajobrazu i obszarów Natura 2000. Muszą być także omówione metody inwentaryzacji środowiska przyrodniczego i analizy wyników tej inwentaryzacji, w części poświęconej metodom opracowania raportu.

- **Ocena** bioróżnorodności - obecnej i zmienionej, bowiem obszary chronione zostały utworzone dla ochrony bogactwa i różnorodności na poziomach: populacyjnym, biocenotycznym i krajobrazowym. Bioróżnorodność na tych trzech poziomach jest podstawą oceny świadczeń ekosystemowych.
- **Analiza** wpływu planowanego przedsięwzięcia na ekosystemy leśne, w tym leśne siedliska przyrodnicze Natura 2000. Wszystkie te cenne elementy przyrodnicze występują na obszarze potencjalnych wpływów inwestycji, co zostało udokumentowane przy tworzeniu obszaru chronionego krajobrazu i obszarów europejskiej sieci ekologicznej N2000 oraz wyznaczeniu korytarzy ekologicznych. Należy zamieścić opis zagrożeń, z dokumentacją kartograficzną - istniejących i potencjalnych, wewnętrznych i zewnętrznych, z charakterystyką negatywnych skutków zagrożeń, jakie będą miały miejsce. W związku z przewidywanymi dużymi zmianami w warunkach gruntowo-wodnych powinno się omówić zagrożenia związanych w obecnym i przyszłym retencjonowaniem wód przez drzewostany.
- **Ocena** stanu i funkcjonowania krajobrazu, w tym fragmentów leśnych, rolniczych i osadniczych; z kartograficzną delimitacją mikrokrajobrazów, z charakterystyką delimitowanych jednostek krajobrazowych - ich cech strukturalnych i funkcji, a także z waloryzacją wartości szczególnie cennych dla społeczeństwa, ze względu na wartości: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, ruralistyczne i estetyczno-widokowe. O istnieniu takich wartości i ich znaczeniu dla społeczeństwa, nie tylko lokalnego, dobitnie świadczy aż kilkaset podpisów osób z różnych grup społecznościowych, które zostały złożone pod petycjami skierowanymi do jednostek administracji samorządowej, udostępnionymi naszej Komisji. Podpisy świadczą o wysokim poczuciu tożsamości z przedmiotowym obszarem i odpowiedzialności za jego właściwy stan ochrony.

- **Przyrodnicza diagnoza** marginesów ekologicznych i trwałych użytków zielonych, ważnych dla indywidualnych producentów rolnych (także w ogóle jako elementów krajobrazu), którzy mają obowiązek realizacji zazielenienia (tzw. *greening*) i/lub realizują „Program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013” lub „Program rolnośrodowiskowo-klimatyczny PROW 2014-2020”. W bliskim sąsiedztwie obszaru przedsięwzięcia występuje bowiem krajobraz kulturowy osadniczo-rolniczy. Jest to typ krajobrazu o wysokiej bioróżnorodności, kształtowanej i podtrzymywanej przez pokolenia rolników, w toku ekstensywnej (tradycyjnej) gospodarki rolnej. Dzisiaj jest podstawą agroturystyki i ruchu turystycznego rozwijanego w otoczeniu planowanego przedsięwzięcia JARACZ MD. To między innymi dla ochrony tego krajobrazu kulturowego został ustanowiony Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Wełny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka” i wyznaczone jego przeznaczenie w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Rogoźno. Celem ochrony takich krajobrazów Unia Europejska realizuje w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, koncepcję rolnictwa wielofunkcyjnego, gdzie jedną z funkcji jest ochrona bioróżnorodności i usług ekosystemowych związanych z tą bioróżnorodnością. Na bioróżnorodność tego krajobrazu rolniczego składa się między innymi seminaturalna roślinność łąkowa i pastwiskowa, roślinność segetalna (zbiorowiska chwastów polnych) oraz niewyspecjalizowana roślinność ruderalna. W krajobrazie tym występują wyjątkowo bardzo liczne płaty marginesów ekologicznych, które dla producentów rolnych użytkujących ten krajobraz są obiektami przyrodniczymi EFA (czyli *EcologicalFocusArea*), dającymi wymierne dochody finansowe. Oznacza to, że grunty rolne obszaru chronionego krajobrazu rolniczego są szczególnym dobrem materialnym ludzi z tego względu powinny być przedmiotem szczególnej troski, a w raporcie przedmiotem dokładnej analizy z określeniem skutków planowanej eksploatacji złoża Jaracz MD.
- **Dokumentacja kartograficzna** w postaci wszystkich powszechnie dostępnych map tematycznych obrazujących stan krajobrazu, w tym m.in. mapy: szczegółowa geologiczna, geomorfologiczna, hydrograficzna, glebowa, typów siedlisk leśnych i ich drzewostanów, sozologiczna, potencjalnej roślinności naturalnej z uwzględnieniem podziału geobotanicznego, hipsometryczna, numeryczny model terenu, a także użytkowania ziemi i pokrycia terenu. Te dwie ostatnie należy przedstawić na podstawie własnego kartowania terenowego, wykonanego w skali adekwatnej do przewidywanych zmian przedsięwzięcia JARACZ MD na krajobraz. Na podstawie

tych map należy dokonać charakterystyki stanu i funkcjonowania krajobrazu, a także wykorzystać te mapy przy modelowaniu zmian w krajobrazie.

- **Dokumentacja faktograficzna** do stwierdzenia, że „*Planowane przedsięwzięcie nie wpłynie na integralność obszarów Sieci Natura 2000*”, na 38 stronie Raportu. Nie wystarczy napisać, że tych wpływów nie ma. Wypowiedź musi być poparta materiałem referencyjnym, który można zwerbalizować. Należy napisać, co świadczy o tym, że tych wpływów nie ma.
- **Analiza skumulowanych** oddziaływań na środowisko przyrodnicze, do których to oddziaływań należą oddziaływania raportowanego przedsięwzięcia plus oddziaływania związane z realizacją przeznaczeń terenów, jakie zostały zapisane w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Rogoźno* oraz zapisane w innych dokumentach planistycznych rangi lokalnej i regionalnej. Każdy z wymienionych, skumulowanych wpływów należy scharakteryzować i poprzeć materiałem dokumentacyjnym zebrany odpowiednią metodą, a metody opisać w rozdziale dotyczących zastosowanych metod analiz.
- **Akty prawne** ustanawiające Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Wełny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka, aby udokumentować stwierdzenie autorów zamieszczone w Raporcie na stronie 34 (akapit 2), „*że akty prawne powołujące tę formę ochrony nie zawierają zakazów*”. Te akty to: 1/ Uchwała Nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 31 maja 1989 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie pilskim. 2/ Rozporządzenie Nr 5/98 Wojewody Pilskiego z dnia 15 maja 1998 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie pilskim.
- **Charakterystyka** fizykochemicznych właściwości wód i innych abiotycznych elementów, także biotycznych komponentów, ekosystemu wodnego Jaracz II, powstałego po wyeksploatowaniu złoża Jaracz II.
- **Analiza** szlaków migracyjnych zwierząt i ostoi zwierząt, z analizą wpływów przedsięwzięcia, na nie, z wykorzystaniem materiałów pochodzących z inwentaryzacji wykonywanych przez koła łowieckie.
- **Opis** ekologicznego stanu koryt rzecznych, w tym m. in. roślinności, świata bezkręgowców i kręgowców (w tym ichtiofauny): Wełny, Flinty i Starej Flinty, w chwili obecnej i w przypadku zmian uwarunkowań ekofizjograficznych wywołanych planowanym przedsięwzięciem. Uwzględnić zagrożenia związane z ewentualnym brakiem przepływów na poziomie biologicznym, w okresach

występowania pogód anomalnych (np. dni bezopadowych, a równocześnie wysokich temperatur).

- **Analiza** natężenia ruchu pieszego, rowerowego i samochodowego innego niż kopalniany, w powiązaniu z ruchem pojazdów obsługujących kopalnię, z analizą: całej lokalnej infrastruktury komunikacyjnej, technicznego stanu dróg, uciążliwości dla społeczeństwa i bezpieczeństwa ludności.
- **Analiza** wartości nieruchomości w obecnym okresie i po zdegradowaniu krajobrazu wskutek realizacji przedsięwzięcia.
- **Wycena** świadczeń ekosystemowych z grupy świadczeń zaopatrzeniowych i kulturowych, dla stanu obecnego i udokumentowanych zmian. W tym należy uwzględnić wszystkie usługi ekosystemowe, które zostały wymienione we wszystkich petycjach skierowanych przez różne grupy społeczne do jednostek administracji samorządowej, udostępnionych Komisji.
- **Informacja**, czy w granicach oddziaływania przedsięwzięcia znajdują się stanowiska monitoringu państwowego GIOŚ, na których jest realizowany: Monitoring Ptaków, Monitoring Leśny oraz Monitoring Gatunków i Siedlisk Przyrodniczych Natura 2000. Należy opisać co jest monitorowane na tych stanowiskach i scharakteryzować zagrożenia przedmiotów monitoringu, wywołane przewidywanymi zmianami planowanego przedsięwzięcia.

7. Ochrona przed hałasem

Przedstawione w raporcie o oddziaływaniu na środowisko i w uzupełnieniu zagadnienia dotyczące ochrony przed hałasem wymagają doprecyzowania. Kwestie, które budzą wątpliwości dotyczące: przyjętych standardów emisyjnych, niedostatecznie udokumentowanych danych wyjściowych do obliczeń akustycznych i oceny oddziaływań pośrednich.

7.1. Standardy emisyjne

Punktem wyjścia do oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko w zakresie ochrony przed hałasem jest ustalenie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. Podstawą do ich określenia jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r., poz. 112), a zasadniczym kryterium kwalifikacji jest rodzaj terenu. Dla prawidłowej oceny

oddziaływania na środowisko niezbędne jest zatem wnikliwe przeanalizowanie przez autorów raportu sposobu zagospodarowania terenów otaczających przedsięwzięcie.

W przedstawionym „*Raporcie o oddziaływaniu na środowisko...*” zagadnienie to zostało omówione w sposób bardzo uogólniony. Ograniczono się do stwierdzenia (str. 55 raportu), że „*bezpośrednie sąsiedztwo złoża JARACZ MD to tereny niesklasyfikowane akustycznie*”, a w załączniku (str. 20) przyjęto, że „*dopuszczalny poziom hałasu w środowisku wyrażony równoważnym poziomem dźwięku A w dB na tym terenie powinien wynosić jak dla najbliższych położonych terenów chronionych - zabudowy mieszkaniowej zagrodowej w dzień - 50 dB (A), w nocy - 40 dB (A)*”. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na sprzeczność takiego rozumowania i wynikającą stąd nieścisłość. Jeśli bowiem tereny, jak podają autorzy raportu, nie są klasyfikowane akustycznie, to nie obowiązują na nich standardy akustyczne. Jeśli natomiast w pobliżu znajdują się tereny zabudowy zagrodowej to, zgodnie z wyżej wymienionym. rozporządzeniem Ministra Środowiska, dopuszczalny poziom hałasu dla tych terenów wynosi 55 dB w dzień i 45 dB w nocy, a nie 50 dB i 40 dB. Punkty obserwacji zlokalizowano na granicach złoża oraz kilkadziesiąt metrów za nim i w kierunku najbliższej zabudowy. Nie wyjaśniono jednak czym kierowano się przy ustalaniu lokalizacji punktów emisji hałasu. Analiza ogólnodostępnych danych kartograficznych (www.geoportal.gov.pl) pozwala zauważyć, że w bezpośrednim sąsiedztwie złoża brak zabudowy. Jednak w odległości ok. 100 -140 m po stronie południowej i wschodniej na mapach widoczne są budynki mieszkalne.

Natomiast z pisma Burmistrza Rogoźna z dnia 18.07.2017 nr GRO.6220.2016.RKB skierowanego do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu wynika, że: w kierunku zachodnim w odległości 5 m od planowanej inwestycji znajduje się działka z zabudową mieszkaniową z budynkiem mieszkalnym jednorodzinnym położonym w odległości ok. 150 m od granicy (działka nr 212/2 – z map wynika jednak, że działka ta znajduje się po stronie wschodniej), zabudowa mieszkaniowa znajduje się także w kierunku południowym w odległości ok. 110 m (działka nr 246/16, 246/14 i 226) i południowo-wschodnim w odległości ok. 270 m.

W raporcie należy więc uwzględnić te uwarunkowania, dokładniej omówić sposób zagospodarowania terenów otaczających przedsięwzięcie, wskazać i określić, podając odległość i numery geodezyjne działek, gdzie dokładnie znajdują się najbliższe wymienione w rozporządzeniu tereny podlegające ochronie przed hałasem. Granice terenów chronionych powinny zostać przedstawione na mapach pozwalających na jednoznaczną identyfikację numerów działek i funkcji tych terenów. Dopiero na tak przygotowanych mapach można

przedstawić zasięgi oddziaływania hałasu o poziomach przekraczających poziomy dopuszczalne, wskazać lokalizację punktów immisji i na tej podstawie dokonać oceny oddziaływania inwestycji na środowisko. Dotyczy to także terenów chronionych położonych w pobliżu tras przejazdu pojazdów obsługujących zakład.

7.2. Dane wyjściowe do obliczeń akustycznych

W obliczeniach akustycznych przyjęto, że źródła hałasu reprezentujące przesiewacz i taśmociągi umieszczone są na wysokości 1 m, na takiej samej jak wysokość źródeł odpowiadających pojazdom ciężarowym i koparce. Takie przyjęcie wysokości tych źródeł budzi wątpliwości co do poprawności obliczeń. Załączony fragment dokumentacji techniczno-ruchowej nie zawiera niestety informacji na temat wymiarów urządzeń, w szczególności wysokości przesiewacza i taśmociągu, jednakże urządzenia te mają zwykle wysokość roboczą wyższą niż 1 m. Przedstawiony w raporcie przesiewacz Z K 3 2/6 ma, jak wynika z załączonej DTR, trzy pokłady, a zatem jego wysokość może być kilkumetrowa. Przenośnik ma długość 12 mb, a kąt nachylenia 15-20 stopni. Można więc przyjąć, iż jego wysokość robocza również będzie wyższa niż 1 m. Załączony fragment DTR nie zawiera też informacji na temat parametrów akustycznych przenośnika (taśmociągu). Nie ma więc uzasadnienia do przyjęcia poziomu mocy akustycznej taśmociągu w wysokości 87,0 dB. Natomiast w charakterystyce technicznej przesiewacza przedstawiono poziom hałasu urządzenia w wysokości 93 dB, a do obliczeń tę samą wartość przyjęto jako poziom mocy akustycznej. Takie podejście jest nieprawidłowe gdyż poziom mocy akustycznej i poziom hałasu to różne wielkości fizyczne. Poziom mocy akustycznej przesiewacza należy więc wyznaczyć obliczeniowo, ustalając wcześniej jakiej odległości od źródła hałasu odpowiada poziom hałasu określony w DTR.

Wyjaśnienie na str. 24 załącznika, iż „Moc akustyczną źródeł bezpośrednich stacjonarnych przyjęto na podstawie danych o urządzeniach o podobnej charakterystyce co planowane do instalacji na obiekcie oraz na podstawie pomiarów hałasu na obiekcie podobnym do opisywanego” nie jest wiarygodnym argumentem przemawiającym za przyjęciem danych wejściowych do obliczeń akustycznych, zwłaszcza, że do raportu nie załączono sprawozdania z pomiarów hałasu, które były podstawą do ich wyznaczenia. Należy więc udokumentować przyjęte do obliczeń poziomy mocy akustycznej przesiewacza, taśmociągów i odwadniacza. Zarówno dla przesiewacza jak i dla taśmociągów należy przyjąć wysokość źródła hałasu odpowiednią do rzeczywistej wysokości urządzenia. Wobec

powyższych wątpliwości można się obawiać, iż wykonane obliczenia mogą być obarczone błędami.

7.3. Ocena oddziaływań pośrednich

Eksploatacja przedsięwzięcia wiąże się z intensywnym ruchem pojazdów na drogach dojazdowych, w tym na drogach publicznych przebiegających przez tereny zabudowane. Trasy dojazdów nie zostały jednak wyraźnie przedstawione na załącznikach graficznych, a przyjęte natężenie ruchu budzi wątpliwości.

W raporcie wyliczono, iż dla planowanego wydobywania, w wysokości maksymalnej 1 136 m³ na dobę, ilość pojazdów o ładowności 15 m³ wynosiła będzie maksymalnie 38 pojazdów w ciągu 8 godzin (76 pojazdów w ciągu całego dnia pracy przy pracy dwuzmianowej) i tę liczbę przyjęto do obliczeń w analizach akustycznych. Podane liczby pojazdów oznaczają ruch w jednym kierunku. W rzeczywistości każdy z pojazdów przebywać będzie drogę w dwóch kierunkach (jazda tam i z powrotem), a zatem do obliczeń należy przyjąć 76 pojazdów w ciągu 8 godzin (152 pojazdy w ciągu całego dnia pracy). Przekłada się to na różnicę 3 dB w poziomie emitowanego hałasu.

Trasy dojazdu/wyjazdu z terenu przedsięwzięcia powinny być czytelnie przedstawione na mapie, a wybrane reprezentatywne punkty obliczeń hałasu opisane w sposób umożliwiający ustalenie ich lokalizacji, z podaniem numerów geodezyjne działek (lub adresów nieruchomości).

Przede wszystkim należy dokładnie opisać przyjętą metodykę obliczeń hałasu emitowanego przez pojazdy poruszające się po drogach dojazdowych i przedstawić tok obliczeń, w wyniku którego wyznaczono równoważny poziom mocy akustycznej pojazdów, jeśli (co można jedynie wnioskować z załącznika graficznego i wydruku danych - zał. nr 5 do uzupełnienia) drogę zastąpiono zbiorem źródeł punktowych, a nie źródłem liniowym. Konieczne jest przy tym stosowanie zasady, iż źródło dźwięku można traktować jako punktowe tylko w przypadkach, gdy jego wymiar liniowy jest mniejszy od połowy odległości między źródłem a punktem obserwacji ($r \geq 2l$).

Oceny należy dokonać porównując otrzymane wyniki obliczeń z dopuszczalnym poziomem hałasu od dróg i linii kolejowych. Prezentacja tego zagadnienia w raporcie jest bowiem ogólnikowa i podważa rzetelność oceny.

8. Ocena analizy wariantów

W opisie procesów produkcyjnych na etapie eksploatacji podano, że eksploatacja złoża JARACZ MD będzie prowadzona dwuwariantowo (*Raport...*, rozdz. 2.2.2., str. 13).

Wariant pierwszy - polegający na oddzielnej eksploatacji piętra I i II.

Piętro I (eksploatacja jednocześnie znad i spod lustra wody), obejmujące całą miąższość złoża suchego oraz część złoża zawodnionego (max. wysokość piętra - 6 m), urabiane koparką przedsiębiorczą pracującą na poziomie stropu złoża. Piętro II (eksploatacja spod lustra wody), obejmujące pozostałą część zawodnionego złoża, urabiane koparką pływającą lub ssącą do spągu.

Wariant drugi - polegający na jednoczesnej eksploatacji całej miąższości złoża poprzez urabianie podsiębiernie za pomocą koparki pływającej typu refuler lub z osprzętem chwytakowym, pracującej na poziomie lustra wody.

W dalszej części raportu nie przedstawiono szczegółowej analizy tych wariantów oraz skutków ich realizacji dla środowiska. Opis wariantów (nie podejmowanie inwestycji, podjęcie inwestycji innej niż projektowana, podjęcie projektowanej inwestycji), przedstawiony w rozdziale 6 nie wyczerpuje analizy wariantowej wymaganej ustawą. W rozdziale 6.2. stwierdzono uznaniowo, że najkorzystniejszy dla środowiska jest wariant proponowany przez inwestora (str. 51), bez wymaganego i wystarczającego uzasadnienia.

9. Likwidacji przedsięwzięcia

Etap likwidacji przedsięwzięcia przedstawiony w rozdziale 2.2.3. jest opisany zbyt ogólnie, bez dokonania pełnej oceny skutków planowanych sposobów rekultywacji wyrobiska i zagospodarowania terenu. W raporcie stwierdzono życzeniowo, że „*etap rekultywacji powinien złagodzić skutki antropogenicznego przekształcenia terenu przywrócić mu jego funkcję przyrodniczą i użytkową lub nadać mu nową*”, natomiast nie określono w jaki sposób to zostanie osiągnięte. Stwierdzono jednocześnie, że dokumentacja dotycząca kierunku rekultywacji terenu poeksploatacyjnego jest dopiero w opracowaniu. Planuje się rolny lub rolny ze zbiornikiem wodnym kierunek rekultywacji wyrobiska. Nie określono jaka powierzchnia i która część wyrobiska ma zostać wypełniona masami ziemnymi i odpadami, a jaka ma być zawodniona. Ma to istotne znaczenie dla oceny wpływu przedsięwzięcia na środowisko, ponieważ przy rolnym kierunku rekultywacji wypełnienie wyrobiska będzie wymagało dowiezienia mas ziemnych w ilości analogicznej do wywiezionej masy kruszywa

(do 300 000 m³), a w przypadku rekultywacji rolnej ze zbiornikiem wodnym w ilości pomniejszonej o objętość planowanego zbiornika. Nie podano w jakim okresie i jak długo będzie realizowany ten etap przedsięwzięcia. Ten aspekt oddziaływania przedsięwzięcia został w raporcie całkowicie pominięty. Niepokój budzi planowane wypełnianie wyrobiska odpadami, bez określenia ich rodzajów i ilości. Niektóre masy ziemne (np. z terenów zurbanizowanych i przemysłowych lub intensywnie użytkowanych rolniczo) mogą również być zanieczyszczone lub skażone. Nie określono czy i w jaki sposób będzie prowadzona kontrola materiału składowanego w wyrobisku, aby nie stwarzał zagrożenia dla jakości wód. Autorzy raportu nie dokonali żadnej analizy i oceny tego zagadnienia. **Biorąc pod uwagę zanieczyszczenie złożeń i wysoki poziom wód gruntowych, przepuszczalność gruntów na tym obszarze oraz bliskość cieków i ujęć wody, należy planowany sposób wypełniania wyrobiska uznać za niedopuszczalny.**

10. Uwagi do uzupełnienia „Raportu ...”.

Zarówno w Raporcie jak i jego Uzupełnieniu **pominięto całkowicie zagadnienie zmian jakościowych wód**. Przedstawiono jedynie wyniki badań jakości wód powierzchniowych w rzekach przeprowadzonych w 2013 roku przez zespół pracowników UAM (Joniak T., Rybak M., Sprawka M. 2014. *Ocena przestrzennego zróżnicowania właściwości fizyczno-chemicznych wody w rzekach Wełnie i Flincie. Stan jakościowy a potencjalne i rzeczywiste źródła zanieczyszczeń. Rozdział 5 w opracowaniu: Koncepcja lasu modelowego w zarządzaniu i ochronie różnorodności biologicznej rzek Wełny i Flinty (Wielkopolska, red. Bator J., Gąbka M., Jakubas E. Bogucki Wyd. Nauk. Poznań)* w innym kontekście, oraz w 2016 roku przez WIOŚ w ramach monitoringu wód powierzchniowych. Na podstawie wyników badań pracowników UAM (Joniak i in. 2014), Autorzy Raportu w Uzupełnieniu stwierdzili, że wody w rzece Wełnie poniżej Rogoźna wykazują duże zanieczyszczenie związkami organicznymi (BZT₅) oraz związkami azotu i fosforu. Stwierdzili ponadto, że występuje „*duże zanieczyszczenie Wełny przez azot (głównie azotyny), który przyspiesza i potęguje produkcję fitoplanktonu i eutrofizację wód. Podstawowym źródłem azotanów jest zlewnia rolnicza (azotyny wchodzą w skład nawozów sztucznych)*”. Stwierdzenia te są bardzo nieprecyzyjne, ponieważ w nawozach sztucznych nie występują azotyny (tylko azot w formie amonowej lub/i azotanowej), a z terenów rolniczych do wód trafiają głównie azotany. Badania wody w rzece Flincie wykazały, że rzeka ta jest mniej zanieczyszczona i przekroczenia stężeń dopuszczalnych dla stanu dobrego (II klasa) wykazywały tylko

fosforany i fosfor ogólny w kilku punktach kontrolnych. Przedstawione wyniki z badań WIOŚ dotyczące rzeki Wełny są mało przydatne do tej oceny ponieważ pochodzą z punktu kontrolnego Oborniki, położonego w 0,3 km biegu rzeki (ujściowy odcinek rzeki znacznie oddalony od omawianego obszaru), z monitoringu operacyjnego (MO) i monitoringu obszarów chronionych (MOC), które obejmują tylko wybrane substancje (chrom ogólny, cynk, miedź, benzo(g,h,i)perylen, indeno(1,2,3,cd)piren). Nie przedstawiono żadnych badań jakości wód gruntowych w planowanym do eksploatacji złożu JARACZ MD i na terenach przyległych, a także wody powierzchniowej w zbiorniku powstałym po eksploatacji złoża Jaracz II.

W wyniku eksploatacji zawadzonego złoża po wydobyciu kruszywa woda podziemna (przypuszczalnie czysta) ulegnie przekształceniu w wodę powierzchniową w zbiorniku otwartym – co należy uznać za istotną zmianę warunków hydrogeologicznych. Nawet jeśli stosunki wodne pod względem ilościowym nie ulegną istotnej zmianie, to pod względem jakościowym będzie to zmiana radykalna w kierunku niekorzystnym. Spowoduje to bowiem uruchomienie procesów ekologicznych w ekosystemie wodnym oraz procesu eutrofizacji i jego długotrwałych efektów. Nie dokonano żadnej oceny w jaki sposób ta zmiana wpłynie na jakość wód w samym zbiorniku oraz w przyległych wodach podziemnych. Można to było zdiagnozować częściowo w oparciu o wcześniejszą eksploatację złoża Jaracz II i powstały w wyrobisku zbiornik (jednak znacznie płytszy). Złoże JARACZ MD ma być eksploatowane znacznie głębiej (do 14,3 m p.p.t.), w efekcie ma powstać zbiornik o większej powierzchni i znacznie większej głębokości, co może istotnie zmienić warunki kształtowania jakości wód podziemnych na terenach przyległych. Będzie to zbiornik częściowo stratyfikowany, w zależności od ukształtowania dna wyrobiska (o czym nie wiadomo – ani z raportu, ani dokumentacji geologicznej).

Jak wykazano w *Uzupełnieniu Raportu* (str. 8) wyrobisko będzie zasilane ze wszystkich stron, głównie wodą z rzeki Wełny i Flinty (poprzez infiltrację), sąsiedniego zbiornika wyrobiska Jaracz II (jak napisano na str. 8 - „woda pomiędzy zbiornikami i wyrobiskiem będzie w kontakcie hydraulicznym”) oraz okolicznych pól (brak informacji o jakości wód gruntowych). Stwierdzono również, że „poprzez „magazynowanie” wody w zbiorniku otwartym poprawie ulegną warunki zasilania poziomu wodonośnego wskutek zmniejszenia oporów infiltracji wód do warstwy wodonośnej”. Rodzi się pytanie: **czy można to uznać za „poprawę warunków”, czy raczej zwiększenie ryzyka przenikania zanieczyszczeń do wód podziemnych?** Z przedstawionych wyżej informacji i danych o jakości wód w rzekach Wełnie i Flincie wynika, że przenikanie tych wód do planowanego wyrobiska może stanowić

potencjalne źródło ich zanieczyszczania związkami biogennymi (azotu i fosforu) i dalszego ich przenikania do wód podziemnych. Aby to ocenić powinny być określone przepływy i infiltracja wody w gruncie oraz powinien być sporządzony bilans wodny dla planowanego zbiornika (w tym określone tempo wymiany wody w zbiorniku), a także bilans składników biogennych dla tego zbiornika.

W punkcie I *Uzupełnienia Raportu*, dotyczącym zgodności *Raportu* z postanowieniem Burmistrza znak GRO.6220.17.2016.RKB, na stronie 7 Autorzy napisali: *„Zadaniem autorów Raportu było odniesienie się w sposób wyczerpujący do zagadnień poruszonych w niniejszym postanowieniu, jednak to organ prowadzący sprawę tj. Burmistrz Rogoźna oraz organ uzgadniający warunki realizacji przedsięwzięcia czyli Regionalny Dyrektor Ochrony środowiska, przeprowadza analizę Raportu pod kątem zgodności z postanowieniem stwierdzającym obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz podejmie wszelkie kroki do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego sprawy, zebrania i rozpatrzenia w sposób wyczerpujący całego materiału dowodowego. Organy prowadzące postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko mogą żądać uzupełnienia braków merytorycznych zarówno samego wniosku, jak i załączonych do niego dokumentów w dowolnym wyznaczonym przez siebie terminie”*.

Powyższy zapis świadczy o braku znajomości przepisów i wymagań stawianych ocenom oddziaływania na środowisko oraz nierozumienia ich znaczenia jako narzędzia w zarządzaniu środowiskiem.

W punkcie II *Uzupełnienia Raportu*, na str. 9, Autorzy *Raportu* napisali: *„Zapisy w dokumentacji geologicznej dotyczące sposobu eksploatacji złoża dotyczą jedynie przewidywań i nie wiążą w żaden sposób przyszłego użytkownika w jaki sposób ma wykonywać eksploatację – dokładny sposób eksploatacji oraz jej parametry określone są w Projekcie zagospodarowania złoża oraz w koncesji na wydobywanie”*. Trudno zgodzić się z takim zapisem i usprawiedliwieniem niepełnej dokumentacji geologicznej, ponieważ bez takiej dokumentacji nie jest możliwe pełne określenie skutków środowiskowych realizacji planowanej eksploatacji kruszywa, a także nie jest możliwe dokładne określenie uwarunkowań środowiskowych i możliwego zakresu eksploatacji kruszywa, które powinny być określone w decyzji środowiskowej.

W punkcie VI (str. 17 i 18) *Uzupełnienia Raportu* Autorzy napisali: *„Negatywne oddziaływania związane z eksploatacją ... będą miały w większości charakter chwilowy (emisja hałasu i zanieczyszczeń powstawać będzie jedynie w trakcie pracy maszyn) oraz krótkotrwałe (wyrobisko będzie na bieżąco rekultywowane w kierunku wodnym)”*.

Stwierdzenia powyższe są nieuzasadnione i sprzeczne z przedstawionym systemem pracy w kopalni kruszywa. Eksploatacja kruszywa ma się odbywać w sposób ciągły w systemie dwuzmianowym (w godz. od 6 do 22). Bieżąca rekultywacja części wyrobiska nie przerwie pracy maszyn. W tych samych godzinach będzie się odbywał transport kruszywa i jego oddziaływania na tereny, przez które będzie przejeżdżać 76 pojazdów dziennie (co daje 152 przejazdy w ciągu 16 godzin). W odniesieniu do transportu kruszywa oceniono tylko emisję hałasu, natomiast pominięto całkowicie uciążliwość związaną ze wzniecaniem kurzu i pyłu przez tak dużą liczbę ciężkich pojazdów z nieutwardzonych lub słabo utwardzonych nawierzchni dróg. Oddziaływanie należy uznać za długotrwałe, przy założeniu że eksploatacja może być prowadzona od minimalnie 2 do maksymalnie 10 lat.

Nowe brzmienie punktu 13 *Raportu* (str. 83) nadane w *Uzupełnieniu Raportu* (punkt XIV, str. 29) jest niezrozumiałe.

11. Podsumowanie i wnioski końcowe

Po szczegółowej analizie „*Raportu oddziaływania na środowisko eksploatacji złoża kruszywa naturalnego JARACZ MD oraz uruchomienia instalacji do przerobu wydobywanej kopaliny*” oraz „*Uzupełnienia do raportu...*” Komisja uważa, że dalsze drastyczne przekształcanie środowiska przyrodniczego analizowanego obszaru, przy planowanych rozmiarach i intensywności eksploatacji górniczej, konieczności wykorzystania lokalnych leśnych dróg do transportu maszyn wydobywczych, a przede wszystkim do wywozu ciężkim transportem samochodowym kruszywa o docelowym łącznym tonażu przekraczającym 1 mln ton, doprowadzi do nieodwracalnej dewastacji środowiska przyrodniczego we wszystkich jego wymiarach, w tym środowiska człowieka (mieszkańcy, aktualne nasilenie ruchu turystycznego). **Z przedstawionych w treści opinii uwag i wniosków oraz uwarunkowań lokalizacyjnych wynikających z gminnych dokumentów planistycznych niedopuszczalne jest na unikatowym pod względem przyrodniczym obszarze podejmowanie eksploatacji górniczej kruszywa z planowanej nowej kopalni odkrywkowej JARACZ MD.**

Biorąc pod uwagę:

- 1) jakość przygotowanej dokumentacji,**
- 2) liczne uchybienia w raporcie i niepełność dokonanych ocen oddziaływania na środowisko planowanej eksploatacji złoża kruszywa naturalnego JARACZ MD,**
- 3) walory przyrodnicze terenu, na którym planowana jest eksploatacja,**
- 4) konflikt funkcji z otaczającym terenem,**

5) brak zgodności inwestycji z kierunkami zagospodarowania przestrzennego wyznaczonymi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rogoźno,

należy stwierdzić, że decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach dla tego przedsięwzięcia nie powinna być wydana.

Uwzględniając szerzej unikatowe walory tego obszaru, istniejące formy ochrony przyrody o znaczeniu regionalnym, krajowym i europejskim (wspólnotowym), funkcje przewidziane dla tego obszaru gminy w ramach planowania przestrzennego oraz aktualne i wskazane kierunki zagospodarowania należy uznać za niedopuszczalne uruchomienie na tym obszarze odkrywkowej eksploatacji kruszywa.

Lesław Trybala